

Діяльність української лівиці у Державній Раді Австро-Угорщини

І. Бегей*

ДВНЗ Львівський навчально-науковий інститут «Університет банківської справи»

*Corresponding author. E-mail: bezej@i.ua

Paper received 07.10.15; Accepted for publication 29.10.15.

Анотація. У статті висвітлено основні питання, які порушували представники галицьких українських лівих партій – радикальної та соціал-демократичної – у вищому законодавчому органі Австро-Угорщини – Державній Раді. У виборах до неї представники української лівиці брали участь із кінця XIX століття. Їх парламентська праця ґрунтувалася на соціально-економічних та соціально-культурних вимогах українських виборців: проведення земельної реформи в інтересах селянства, усунення нерівності виборчого права, його поширення на жінок, зниження вікового цензу, розширення демократичних свобод громадян, збільшення мережі українських шкіл, утворення українського університету у Львові. Значну увагу вони надавали й політичним питанням, серед яких – поділ Галичини на українську і польську частини, надання автономного статусу першій, відновлення соборної Української держави.

Ключові слова: Державна Рада Австро-Угорщини, парламент, посол (депутат), Галичина, українська лівиця, Українська радикальна партія (УРП), Українська соціал-демократична партія (УСДП), Польська партія соціал-демократична (ППСД)

Вступ. З кінця XIX ст. представники української лівиці брали участь у виборах до вищого законодавчого органу Австро-Угорщини. Серед народів Австро-Угорської імперії українці в цілому і ліві партії зокрема мали чи не найменше представників у Віденському парламенті. Парламентську діяльність представники УРП і УСДП активно використовували як легальний і важливий засіб вирішення національно-культурних, соціально-економічних і політичних проблем українців Галичини.

Аналіз досліджень і публікацій. Діяльність українських лівих під час виборів до Австро-Угорського парламенту і безпосередньо у ньому розглядалася українськими і польськими науковцями у контексті досліджень значно ширших або вузких проблем того періоду. Так про окремі аспекти зазначеної теми йдеться у працях сучасних дослідників О. Жерноклеєва (7), І. Райківського, І. Монолатія, М. Гона, Н. Малець(5), С. Кульчицького (9), Б. Савчука (10), О. Сухого (12), П. Шкраб'юка (15), В.Найдуса (3) та інші.

Її торкалися партійні та політичні українські діячі кінця XIX – початку XX століть М. Ганкевич (11), Є. Левицький (13), К. Левицький (14), Я. Остапчук (4). У даній статті пропонується комплексний виклад діяльності представників української лівиці Галичини у Державній Раді, їх відносини із іншими українськими і неукраїнськими парламентарями у контексті історично-політичних особливостей періоду.

Метою дослідження є аналіз специфіки участі українських лівих партій (радикальної і соціал-демократичної) у виборах до Віденського парламенту, використання його трибуни їх представниками у боротьбі за національно-культурні, соціально-економічні і політичні права українців галицького краю.

Для досягнення найбільшої достовірності результатів дослідження **методологія** написання статті базується на принципах історизму, об'єктивізму та наукового плюралізму. Передусім використано методи узагальнення і систематизації, порівняльного аналізу, застосовано проблемно-хронологічний підхід.

Виклад основного матеріалу. Наприкінці XIX – на початку XX століть українська лівиця намагалася активно використовувати надані Австро-Угорською імперією можливості щодо захисту національних інте-

ресів українців Галичини. Не став винятком парламентський терен.

У 1897 році вперше послом до Віденського парламенту був, за словами Я. Остапчука, «несподівано» обраний Р. Ярославич. Радикал, співзасновник УСДП вступив до австрійського клубу, де «разом з ними боровся за нове виборче право на засадах загального, рівного і таємного голосування» [2, с. 338]. На думку відомого австрійського соціал-демократа В. Адлера, «українці ще не мали такого парламентариста і певне не скоро будуть мати» [2, с. 338].

Проте якщо у 1900 році українська лівиця була надто слабкою, щоб конкурувати з іншими українськими і польськими партіями (після безуспішних переговорів про утворення парламентської більшості видали царський патент, який розпустив парламент і оголосив проведення нових виборів до Палати послів), 1907 року, під час нової виборчої кампанії, УРП та УСДП домоглися відчутних результатів.

На виборах 1907 року українські та польські ліві висунули своїх кандидатів, що викликало непорозуміння між УСДП і ППСД (радикали пішли на вибори спільно з націонал-демократами). Незважаючи на те, що ППСД у Львові висунула кандидатом по одному з львівських міських виборчих округів лідера УСДП М. Ганкевича, Екзекутива ППСД, прагнучи зберегти дотеперішній розподіл сфер впливу між партіями, відкинула запропоновану кандидатуру [3, с. 452].

Ухвала Екзекутиви привела до ескалації конфлікту між УСДП і ППСД. Більшість українських соціал-демократів наголошували на неприпустимості подібних рішень і закликали протиставити кандидатуру М. Ганкевича Г. Діамандові, якого ППСД висунула у тому ж окрузі. Однак під тиском громадськості М. Ганкевич відмовився балотуватись до парламенту Австро-Угорщини [3, с. 453].

Все ж таки, без попереднього погодження з ППСД, УСДП висунула власних кандидатів в округах:

Бучач – Снятин – Р. Ярославич;
Бережани – Рогатин – В. Старосольський;
Дрогобич – Старий Самбір – С. Вітик;
Тернопіль – Збарж – Я. Остапчук.

Висунення кандидатів також супроводжувалося конфліктами. Зокрема, Я. Остапчук відмовився балотуватись і рекомендував підтримати кандидатуру А. Шмигельського. Останній наполягав на кандидатурі С. Шмигера (уже брав участь у виборах 1897 р.) або ж І. Франка (програв під час додаткових виборів 1898 р.). Проте якщо Каменярь уже відійшов від активної громадсько-політичної діяльності, то С. Шмигер рішуче відмовився з особистих причин.

Думка української громадськості теж розділилася. В. Темницький, наприклад, у своєму листі до А. Шмигельського писав: «Конче є потреба, щоб на виборах балотувалися Я. Остапчук і Ви, для того, щоб боронити права молодого і обездоленого хлопа. Краще б було, щоб увійшли Ви оба, але є надія, що як обидва висунете кандидатуру, то хоч один ввійде» [3, с. 402].

Після тривалих дискусій, УСДП переконала Я. Остапчука балотуватися на виборах до парламенту [4, с. 345]. Не останню роль у цьому відіграв Р. Ярославич, який відзначив, що коли партія хоче здобути мандат у виборчому окрузі Збараж – Тернопіль, то повинна залишити кандидатом тільки Я. Остапчука.

Виборча платформа УСДП передбачала боротьбу за п'ять основних постулатів:

- усунення нерівності виборчого права;
- зниження вікового цензу, поширення цього права на жінок;
- національна автономія;
- розширення демократичних свобод громадян;
- проведення земельної реформи в інтересах селянства [5, с. 32].

Українські соціал-демократи вели боротьбу не тільки зі своїми політичними опонентами, а, хоч як це дивно, також із духовенством. Митрополит А. Шептицький у пастирському листі звертався до греко-католицького духовенства, аби воно не допустило агітації соціал-демократичної та радикальної партій. На передвиборних зборах у селах Чернівці, Клебанівці, а також у Збаражі священники Курдидин, Копистянський, Зачуна заявили, що уживають всієї сили, щоби «ту хлопську кандидатуру побороти». Але місцевий селянин наперекір їхній волі віддавав свої голоси за Я. Остапчука («хочемо вислати до Відня посла з-поміж себе, хлопа, щоб він там з хлопським сумлінням пригадував там в уряді міністрам, що вони мають не попам підносити пенсію, але і о нас, про наші кривди дбати» [5, с. 38]).

Відзначимо, що українська лівниця отримала значну підтримку в тих населених пунктах, де вже раніше проводили агітацію представники УРП та УСДП (Новиках, Зарубинцях, Чумалях, Опрішавцях, Добриводах, Чистилові, Глубочок Великий, Курівці, Воробіївці, Цеброві та ін.). Спільними для представників УСДП під час парламентських виборів були такі тези:

- «ніколи свій народній справі не споневірюся і маю надію, що не споневірюся»;
- «буду шукати собі компанії межі такими самими, як і я, і не буду оглядатися на те, хто в тій компанії буде: чех, поляк, італієць, румун чи хто – аби то були люди праці, які хочуть відстоювати і стояти за інтерес і за долю робочого люду»;
- «кожна справа повинна бути вперед добре вивчена, народ повинен вперед своє слово сказати, а до голосу народу повинен посол прислухатися» [4, с. 345–346].

Чи не найбільшу прихильність виборців серед українських послів здобув Я. Остапчук. Свою передвиборну агітацію він зосередив у селах, що на північ від Тернополя. Так, 20 березня 1907 року відбулися передвиборні збори в Збаражі, на які приїхали виборці із 47 сіл Збараського повіту. Збори ухвалили рішення про підтримку кандидатури Я. Остапчука і доручили президії зборів заявити про це на передвиборних зборах у Тернополі.

Ідентичні передвиборні збори відбулися 22 березня 1907 року в Тернополі, на яких вислухали передвиборні програми Я. Остапчука і С. Голубовича. На них теж ухвалили більшістю кандидатуру Я. Остапчука. Газета «Червоний прапор» писала: «Від тої хвили, як кандидатуру Я. Остапчука прийняла Збаражчина і Тернопільщина, для кожного стало ясним, що для тої кандидатури треба провести якнайширшу агітацію» [5, с. 46]. Зауважимо, що опоненти звинувачували Я. Остапчука у недобросовісному веденні виборчої кампанії (підкупи, «громадські магоричі», поширення неправдивої інформації тощо) [6, с. 1].

Загалом на виборах до австрійського парламенту УСДП здобула 8% голосів, відданих за український політичний табір (21% припав на УРП, решта – на НДП) [6, с. 1]. Від соціал-демократів послами до парламенту було обрано тільки Я. Остапчука та С. Вітика. Водночас Р. Ярославич не пройшов до другого туру виборів через зловживання місцевої влади.

Незважаючи на скромний успіх, в австрійському парламенті з'явилась презентація української лівниці. Представники української соціал-демократії Галичини – Я. Остапчук та С. Вітик увійшли до соціал-демократичного клубу, який нараховував 87 послів (поділявся на п'ять автономних національних фракцій: німецьку, італійську, чеську, польську, українську (голова – С. Вітик) [7, с. 90]. Радикали разом із націонал-демократами увійшли до Руської (згодом – Української) фракції.

Шостою червня 1907 року відбулась нарада Широкого Народного Комітету УНДП у справі утворення єдиного національного українського клубу в парламенті. Згодом Руський клуб із послів УНДП, УРП, русофілів та представників Буковини було утворено. Його очолив Ю. Романчук. Уже 19 червня УРП, як і інші представники клубу, оприлюднили заяву, в якій підкреслили, що, «змагаючи до національно-територіальної автономії в австрійській державі, застерігаємо ся проти неприродного, на ніяких історичних правах неосновуючогося лучення, зглядно розлучування нашого народу дорогою краюї автономії, та протестуємо проти розширення краюї автономії, проти виїмкових законів для Галичини і проти зменшування нашого заступництва протизаконним переводженням виборів» [8, с. 115].

Загалом на порядку денному представників УСДП та УРП були зловоденні проблеми українців. На засіданні Руського парламентського клубу 5 липня 1907 року ухвалено програму праці українських послів. Клуб вирішив перебувати в опозиції до кожного уряду, який не буде виконувати вимог щодо самостійного розвитку українського народу. Водночас, уже під час першої сесії соціал-демократи внесли на розгляд парламенту резолюцію про заснування українського університету у Львові. Як і раніше, подання українських парламентаріїв залишилися безрезультатним, проте це актуалізу-

вало у суспільстві національно-культурні проблеми українців.

Соціал-демократ Я. Остапчук відзначав, що попереджав про те, щоб українці «не дурили себе» і не чекали від парламенту незвичайних змін чи реформ, оскільки у вищому законодавчому органі країни «залишився старий дух, бо його обновляли не революційні події, а посли старого парламенту» [5, с. 79]. Новий парламент, на думку посла, відрізнявся від попереднього тільки тим, що в ньому, завдяки новому виборчому праву, – більше представників народу («тому тепер є краща можливість виривати від уряду різні поступки для народу») [9, с. 402].

16 жовтня 1907 року було відкрито осінню сесію Державної ради, на першому засіданні якої Президент міністрів М. Бек вніс пропозиції щодо підписання нової австро-угорської угоди. Напередодні він зустрівся з представниками Руського клубу (лівицю представляв Л. Бачинський). У питанні австро-угорської угоди посли заявили про неучасть у голосуванні, оскільки держава не виконала обов'язків щодо українського народу [5, с. 103].

Наприкінці року розпочалося обговорення бюджету. Як УСДП, так і УРП виступили проти запропонованого проекту. Під час виборчих дискусій представники української лівиці порушили комплекс проблем, які виходили за рамки бюджетного процесу і стосувалися:

- поділу Галичини на українську і польську частини (щоб поляки «були собі панами на своїй землі за Сяном, а ми – господарями на своїй землі – по цей бік Сяну»);
 - реорганізації крайової адміністрації в Галичині;
 - заснування українського університету;
 - збільшення кількості українських шкіл.
- земельна реформа («землю треба розподілити так, щоб ніхто не мав її більше, ніж може обробити своїми власними руками. Хто не працює на землі, той не повинен посідати її»).

«Цих наших вимог досі не здійснено, і тому УСДП вже не буде повторювати старих вимог, а ставить нову мету – самостійну, ні від кого незалежну Україну, яку показав нам у своїх пророчих словах найбільший дух України, Тарас Шевченко» [9, с. 405]. Відзначимо, що вимоги соціал-демократів, зважаючи на тогочасну суспільно-політичну ситуацію, польську адміністрацію в Галичині, були практично нездійсненними. Ще більше дискусій навіть серед членів партії викликало гасло незалежності («незалежна Україна без хлопа і без пана»).

Водночас Руський клуб констатував недотримання урядом своїх обіцянок, далі панування «ворожої системи супроти нашого народу», відкрито допускаючи виборчі фальсифікації. Клуб висловив своє обурення політикою уряду [10, с. 124]. Становище в Галичині обговорювалося 10 квітня 1908 року на зустрічі Президента міністрів Бека з українськими парламентаріями. Президент міністрів заявив про виконання ним угоди, укладеної ним з послами торік [10, с. 125].

Ситуація ще більше ускладнилася після вбивства М. Січинським галицького намісника А. Потоцького. Якщо значна частина представників УРП та УСДП вважали замах породженням «жорстоких репресій проти українського народу», то ППСД відкрито засудила замах М. Січинського як «терористичний акт» і злочин, прояв «українського шовінізму» [3, с. 461].

Далі дебати перенеслися у парламент.

Голова Польського клубу С. Гломбінський у відповідь на звинувачення українців («кривди українського народу режимом намісника Потоцького») відзначив, що жодних «зловживань щодо українців не було, ні під час страйків, ні під час виборів» [4, с. 410]. Щодо представників української лівиці, то Я. Остапчук, зокрема, наголосив на тому, що історична Польща впала саме через «безладдя, спричинене шляхтою», підтверджуючи це аргументами польських істориків [4, с. 457].

Незважаючи на аргументи українців, проурядова більшість у парламенті не визнавала їх слушними і українські пропозиції були відхилені більшістю урядового німецько-чесько-польського блоку. За них голосували тільки посли Українського клубу, соціал-демократичного клубу, деякі німецькі посли та професор Т. Масарик разом з кількома чеськими послами. Дискусії у парламенті призвели до поглиблення ідейних розбіжностей, передусім в національному питанні [5, с. 122].

Навесні 1908 року внаслідок спільних зусиль соціал-демократичного та Українського клубів питання українсько-польських відносин у Галичині знову обговорювалося на нарадах австрійського парламенту, під час яких опозиція оприлюднила численні факти антиукраїнської політики місцевої влади в Галичині, як і загалом Польського кола.

У той період ще більше ускладнилися відносини між УСДП і ППСД через ідейно-політичні розбіжності в національному питанні. Не були консолідовані й самі українські соціал-демократи: «старі» («інтернаціоналісти») продовжували традиційну політику, спрямовану на тіснішу співпрацю УСДП і ППСД й займали керівні посади в обох партіях, перетворюючи УСДП на секцію ППСД. Натомість «молоді» («самостійники») критично оцінювали перспективи такої співпраці й виступали за подальшу самостійну лінію партії.

Натомість до 1909 року практично не було «випадку розходжень між соціалістичним союзом і Руським Клубом». Я. Остапчук, зокрема, стверджував, що обидва парламентські представництва «діють в згоді і боряться проти спільних ворогів» [4, с. 410]. Відзначимо, що не всі клопотання української лівиці залишалися безрезультатними. Співпраця УСДП та УРП на парламентському терені у 1909–1910 роках привела до конкретних досягнень. Серед найвагоміших здобутків української лівиці виділимо:

- зрівняння української мови у правах із польською в галицькому судівництві;
- створення спеціальної депутатської комісії для розробки законопроектів про рівноправність національностей [7, с. 96].

Інші вимоги соціал-демократів залишилися нереалізованими. Зокрема, С. Вітик та Я. Остапчук активно домагалися реформи податкової системи, звільнення від податків незаможних селянських господарств, зниження оподаткування продуктів масового споживання, скорочення контингенту рекрутів, скасування смертної кари. Під тиском соціал-демократії уряд 1908 року вніс у парламент законопроект про соціальне забезпечення робітників і селян за старістю та інвалідністю, а 1911-го все ж таки запровадив восьмигодинний робочий день у гірничодобувній промисловості [4, с. 413].

Парламентська діяльність українських соціал-демократів стає ще більш вражаючою, якщо детально проаналізувати доробок кожного з парламентаріїв. Зокре-

ма, посол Я. Остапчук тільки упродовж 1907–1908 років підготував 23 інтерпеляції до окремих міністрів у різних справах. Він зізнавався, що «протягом двох перших років мав... особливо багато праці, бо треба було не тільки підготовляти потрібні матеріали для моїх виступів у парламенті, але також полагоджувати різні справи громадські, а ще частіше приватні справи окремих людей» [4, с. 413].

Проте соціально-економічні проблеми, розв'язання яких стало одним із першочергових завдань українських соціалістів, були затьмарені політичними чинниками та розбратом у лавах УСДП. Після відомих заворушень у Львівському університеті, під час яких 1 липня 1910 року був убитий поляками український студент, член товариства «Воля» А. Коцко, діячі «молодих» від імені УСДП солідаризувалися з українською молоддю в її боротьбі за свої національні права, а «Земля і воля» висловилися за негайне створення окремого українського університету у Львові. Натомість голова УСДП М. Ганкевич виступив з критикою української політики в Галичині, яка, будучи, на його думку, продиктована «українським шовінізмом», призводить до кровопролиття навіть у конституційних умовах [11, с. 19].

30 квітня 1911 року Австрійський парламент було розпущено і в країні розпочалася інтенсивна передвиборна боротьба. Стрижнем передвиборної платформи УСДП фактично була боротьба за соціально-економічні права. Партія висунула свої кандидатури у восьми виборчих округах Галичини (в тому числі лише двох міських). Враховуючи ускладнення відносин з ППСД і малоперспективність міських округів, УСДП вирішила зробити ставку на сільські округи, у тому числі й ті, де мали сильні позиції УНДП і УРП, що призвело до загострення суперечностей між українськими партіями, зокрема серед лівиці Галичини.

Передвиборна кампанія української лівиці в умовах загострення міжнаціональних протиріч, зростання свідомості проходила під гаслами консолідації українських політичних сил у парламенті, внаслідок чого становище УСДП виявилось найскладнішим. Зокрема, під час передвиборних зборів на Збаражчині і Богородчанщині виборці вимагали, щоб майбутні послы в парламенті увійшли до Українського клубу і відмовлялися підтримати кандидатури УСДП [5, с. 115].

Однак керівництво УСДП дотримувалося класового принципу. «Земля і воля» відзначала, що «соціал-демократичний посол не сміє вступити до Українського клубу разом з панами та попами» [5, с. 115]. Я. Остапчук констатував: «Я бачив, що в соціалістичному світі не все іде так, як би бажалось; що дійсність часом відбігає від теорій. Я відчував якусь душевну і фізичну втому, мене почала огортати нехоть, і я не бажав тоді нічого більше, як спокою» [4, с. 417].

Зважаючи на численні розходження між українською лівицею, виборча кампанія соціал-демократів через брак потрібних фондів «проходила дуже мляво» [4, с. 417]. Вибори до австрійського парламенту, які пройшли в Галичині за новим виборчим законом, були невтішними для української лівиці, які здобули тільки шість місць у парламенті (п'ять – радикали: Л. Бачинський, П. Лаврук, М. Лагодинський, В. Стефанік і К. Трильовський) і одне – соціал-демократи: С. Вітик). Два мандати здобув москвофільський табір [12, с. 177]. Загалом соціал-демократи Австро-Угорщини отримали на виборах 1911 року на 20 мандатів менше, ніж 1907-

го – УСДП отримала 25 тис. голосів і здобула лише один посольський мандат (С. Вітик). Соціал-демократична фракція в парламенті зменшилася з 89 до 82 депутатів і внаслідок поглиблення міжнаціональних суперечностей розпалася на три практично самостійні клуби – німецький (до нього увійшов С. Вітик), чеський і польський [13, с. 424].

У новому парламенті українці в липні 1911 року утворили Український парламентський союз (клуб від національно-демократичної партії, радикальної партії і українських послів від Буковини). Головою Союзу було обрано К. Левицького, заступниками – Т. Окуневського, М. Василька (від буковинців), М. Лагодинського (від радикалів) і секретарем С. Левицького.

Український парламентський союз 11 липня 1911 року оголосив заяву, в якій говорилося, що українські парламентарі й надалі будуть домагатися автономії Галичини. «Цілий український народ на його рідній землі позбавлено можності розвитку і спаралізувало його силу, до чого в значній мірі причинилося австрійське правительство», – відзначав К. Левицький [14, 579].

Українські радикали, соціал-демократи не підтримали бюджету, запропонованого урядом на 1912 рік. 19 жовтня 1911 року на нараді українців з головою уряду П. Гаучем поставлено вимогу реалізації головних, традиційних вимог:

- створення українського університету;
- сеймова виборча реформа;
- зміни у крайовій адміністрації.

Однак при голосуванні за бюджет українська лівиця зайняла виразно опозиційне становище [14, с. 586]. Згодом уряд очолив К. Штірк. Також український парламентський союз був здивований складом нового кабінету міністрів, адже міністром для Галичини був запропонований В. Длугош – член партії польських лютдовців. Соціал-демократ С. Вітик також критично оцінював діяльність посла К. Крамаржа, якого вважав агентом російського уряду в Австрії (з С. Вітиком солідаризувався Т. Масарик).

З'їзд УРП, що відбувся наприкінці 1911-го, висловив довіру парламентарям, що представляли партію в Державній Раді, та рекомендував утворити самостійний парламентський клуб задля реалізації програмних вимог радикалів [15, с. 91].

Проте представники української лівиці й далі намагалися діяти разом на парламентському терені. Зокрема, 26 квітня 1912 року скликано нараду Українського парламентського союзу. Члени трьох клубів одностайно вирішили, що «університетська справа є спільною справою Союзу» та К. Левицького разом з професорами університету (А. Горбачовським, С. Дністрянським, О. Колессою) вести переговори з владою [15, с. 153]. Переговори велися як з представниками уряду, так і польськими колами.

27 січня 1913 року Український парламентський союз оприлюднив заяву, в якій висловив власну позицію щодо необхідності створення українського університету, дав уряду відповідь про те, що українці вважають подальші переговори з урядом в університетській справі непотрібними, доки уряд буде стояти на позиції польської сторони, а саме «польського характеру Львівського університету».

Вимоги українців у Державній Раді перегукувалися із закличками українських послів у Галицькому крайовому сеймі.

Висновки. Українська лівиця Галичини надавала значної уваги парламентській діяльності. У 1897 році вперше послом до Віденського парламенту був обраний радикал, з 1899 р. – соціал-демократ Р. Ярославич. З того часу українське представництво у вищому законодавчому органі монархії неухильно зростало. Значна заслуга у цьому – лівих політичних партій. Проте, якщо соціал-демократи не могли позбутися польських соціалістів, то радикали 1907 року створили спільний

виборчий блок із націонал-демократами. Під час виборчих компаній ліві партії боролися не тільки з політичними опонентами, а й із духовенством, яке закликало не допускати агітації радикальної та соціал-демократичних партій. Парламентська праця УРП та УСДП в Державній Раді була підпорядкована реалізації соціально-економічних, національно-культурних та політико-правових вимог українців.

ЛІТЕРАТУРА

I. Архіви:

[1] ДАІФО. Спр. 579. Устав и программа УСРП. Сведения поветових старостов о деятельности УСРП во время выборов в Польский парламент, 32 арк.

II. Книги, статті в наукових журналах та інших виданнях:

- [2] Збаражчина: збірник спогадів, статей і матеріалів. – Торонто, (б.р)
- [3] Najdus, W. Polska partia socialno-demokratyczna Galicji i Slaska 1890-1919 / W. Najdus. – Warszawa: PWN, 1983.
- [4] Остапчук Я. Подих з недавньої бувальщини / Я. Остапчук // Збаражчина. – Торонто, 1964.
- [5] Малець Н. Горомадсько-політична діяльність Яценка Остапчука (1873-1959): дис. ... канд. іст. наук: 07 00.01/ Н. Малець; НАН України; Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича; Інститут народознавства. – Львів, 2007. – 191 с.
- [6] По виборах // Подільський голос. – 1907. – 15 мая. – С. 1.
- [7] Жерноклеєв О. Українська соціал-демократія в Галичині: нарис історії (1899-1918) / О. Жерноклеєв. – 2-е вид., доп. – К.: Основні цінності, 2000. – 168 с.
- [8] Колекція мікрофільмів №9 із документів Архіву Наукового товариства ім. Шевченка у Львові, що зберігаються в

- Національній бібліотеці у Варшаві. М/ф 86700. УПР. Листування з УПР, урядом, владами, населенням (1931-1939).
- [9] Кульчицький С. Україна між двома війнами (1921-1939 рр.) / С. Кульчицький. – К.: Альтернативи, 1999. – Т.11. – 336 с.
- [10] Савчук Б. Просвітницька та соціально-економічна діяльність українських громадських товариств у Галичині (остання третина XIX ст. – кінець 30-х років XX ст.) / Б. Савчук. – Івано-Франківськ: Плай, 1999. – 138 с.
- [11] Ганкевич М. З минулого нашої партії (Матеріали до історії У.С.Д.П.) / М. Ганкевич // Календар «Вперед», 1920. – Львів, 1920. – с. 17-34.
- [12] Сухий О. Галичина: між Сходом і Заходом: нариси історії XIX ст. – початку XX ст. / О.Сухий. – 2-ге вид., доп. – Львів, 1992. – 226 с.
- [13] Левицький Є. Національне і партійне угруповання в новім парламенті / Левицький // ЛНВ. – 1911. – Т. 50. – Кн. 9.
- [14] Левицький К. Історія політичної думки галицьких українців в 1846-1914 / К. Левицький. – Львів, 1926. – 736 с.
- [15] Шкраб'юк П. Ми українські радикали... (Михайло Павлик і Радикальна партія) / П. Шкраб'юк. – Львів, 2012. – 192 с.

REFERENCES

I. Archives:

[1] State Archive of Ivano-Frankivsk region (SAIR). File. 579. Constitution and program USRP. Information on the activities of old age povet USRP during the elections to the Polish Parliament, 32 sheet.

II. Books, articles in scientific journals and other publications:

- [2] Zbarazhchyna: a collection of memoirs, articles and materials. – Toronto, (b.r)
- [3] Najdus, W. Polish social-democratic party of Galicia and Silesia 1890-1919 / W. Najdus. – Warszawa: PWN, 1983.
- [4] Ostapchuk, Ya. Breath of recent true story / Ya. Ostapchuk // Zbarazhchyna. – Toronto, 1964.
- [5] Malets', N. Socio-political activity of Jacek Ostapchuk (1873-1959): dis. cand. hist. sc: 07 00.01/ N. Malets'; NAS of Ukraine; Ukrainian Institute named after I. Krypyakevych; Institute of Ethnology. – L'viv, 2007. – 191 p.
- [6] On elections // Podolsky voice. – 1907. – 15 May. – P. 1.
- [7] Zhernokleyev, O. Ukrainian Social-Democracy in Galicia: history essay (1899-1918) / O. Zhernokleyev. – 2nd ed. – K.: Main values, 2000. – 168 p.
- [8] The collection of microfilms of documents Archives №9 Shevchenko Scientific Society in Lviv, kept in the National

- Library in Warsaw. M/f 86700. Ukrainian Parliamentary Representation (UPR). Correspondence with UPR, government authorities, public (1931-1939).
- [9] Kul'chyts'kyi, S. Ukraine between the two wars (1921-1939)/ S. Kul'chyts'kyi. – K.: Alternatives, 1999. – Vol. 11. – 336 p.
- [10] Savchuk, B. Educational and socio-economic activities of Ukrainian public associations in Galicia (the last third of the XIX century – the end of the 30th of the XX century) / B. Savchuk. – Ivano-Frankivsk: Play, 1999. – 138 p.
- [11] Hankevych, M. From past of our party (Materials for history of Ukrainian Social-Democratic Party (USDP)) / M. Hankevych // Calendar "Ahead", 1920. – L'viv, 1920. – P. 17-34.
- [12] Sukhyi, O. Galicia, between East and West: Essays on the history of the XIX century – Early XX century / O.Sukhyi. – 2nd ed. – L'viv, 1992. – 226 p.
- [13] Levyts'kyi, Ye. National and party factions in the new parliament / Levyts'kyi // LNV. – 1911. – Vol. 50. – Book 9.
- [14] Levyts'kyi, K. History of Political Thought of Galician Ukrainian in 1846-1914 / K. Levyts'kyi. – L'viv, 1926. – 736 p.
- [15] Shkrab'yuk, P. We are Ukrainian radicals ... (Michael Pavlik and Radical Party) / P. Shkrab'yuk. – L'viv, 2012. – 192 p.

The activities of the Ukrainian left in the State Council Austria-Hungary

I. Begej

Abstract. The article highlights the main issues raised by the representatives of the Galician Ukrainian left-wing parties, radical and social democratic – in the highest legislative body of Austria-Hungary – the Council of State. In the elections to the representatives of Ukrainian left participated since the late NINETEENTH century. Their parliamentary work was based on socio-economic and socio-cultural requirements of the Ukrainian voter: land reform in the interests of the peasantry, elimination of the irregularities of the suffrage, its extension to women, lowering the voting age, the expansion of democratic freedoms, increasing the network of Ukrainian schools, Ukrainian education Ukrainian University in Lviv. Considerable attention they have had and political issues, among them the division of Galicia into Ukrainian and Polish parts, the provision of Autonomous status of the parties, the restoration of the Cathedral Ukrainian state.

Keywords: Happy state of Austria-Hungary, the Parliament, the Ambassador (Deputy), Galicia, levice Ukrainian, Ukrainian radical party (URP), Ukrainian social-democratic party (USDP)